ئیسلامی توندئاژۆ، ئەمریکا، رووسیا ... شاهۆ حوسێنی

پێشەکی:

بەرژنەسکی راوێژکاری باڵای ئەهەوەنی نەتەوەیی کۆشکی سپی لەسەردەمی سەرۆک کۆماری جیمی کارتەردا بوو. بەناوبانگترین پلان و ستراتژی بەرژنەسکی کەڵک وەرگرتن لە ئیسلامی سیاسی و رێکخراوە ئیسلامەکان وەک کەرەسە بۆ رووبەروو بوونەوە لەگەڵ هەژمەنی یەکێتی سۆڤییەت لە ناوچەی رۆژهەڵاتی ناوین بوو، کە بەشیوەیەکی بەربڵاو لەلایەن دەسەڵاتە چەپەکان لە عێراق، سووریا، میسر، یەمەن ئەو هەژمەنیە بەروپێش دەچوو، بەرژنەسکی بە هاوکاری عەرەبستان و پاکستان دوو لە وڵاتە ئیسلامە تووندئاژۆکان و ناوەندی هزری بەرهەم هێنی ئیسلامی سەلەفی و جیهادی ئەو سەردەم، پلانی پرچەک کردنی ریکخراوە ئیسلامەکانی بۆ دژ حکوومەتی سەربە سۆڤییەتی ئەفغانستانی دەست پی کرد. پاکستان لەو سەردەمەدا لەژێر کۆنترۆڵی ئیسلامە بناژۆخوازەکاندا بوو کە بە کۆدەتای ژنراڵ موحەممەد زیائولحەق پەرەیان ئەستاندبوو، ژەنراڵ زیائولحەق ساڵی ١٩٧٧ کۆدەتای لە زولفەقار عەلی بۆتۆ کرد و ئامانجی خۆی ئەتۆمی کردنی پاکستان و پێکهێنانی وڵاتیکی ئیسلامی و حاکم کردنی ئیسلامی راستەقینە راگەیاندبوو، دیارە عەرەبستانیش کە ناوەندی هزری و فکری سەلەفییەت و بناژۆخوازی ئیسلامی بوو.

بناژۆخوازانی ئەفغانستانی:

ساڵی ١٩٧٨ نوورموحەممەد تەرەکی یەکێک لە رێبەرانی حیزبی دێموکراتیکی گەلی ئەفغانستان بەهاوکاری ئەفسەرانی کۆمۆنیست بە کۆدەتایەکی سەربازی توانی دەسەڵات بەدەستەوە بگرێت و حکوومەتێکی چەپی سەر بە سۆڤییەت لە ئەفغانستان بێنێتە سەرکار، لەپاش ئەو کۆدەتایە بزاڤێک بەدژ ئەو دەسەڵاتە کۆمۆنیستە سەری هەڵدا لەژێر ناوی موجاهیدنی ئەفغانستان کە لەخۆگری هزر و شووناسیکی ئایینی ئیسلامی بوو، لەوەها دۆخێکدا کە تازە لە ئێران بەهۆی شۆرش، دەسەڵاتێکی ئایینی هاتبوە سەرکار و لەپاکستانیش هەر بەو شێوەیە بە هۆی کۆدەتای زیائولحەو دەسەڵاتێکی ئیسلامی لەسەر کار بوو، ئەو دوو وڵاتە هانی موجاهدینی ئەفغانستانیان دەدا بە بەربەرکانی بەدژ دەسەڵاتی کۆمۆنیستی حاکم بەسەر ئەفغانستاندا، لەوەها دۆخێک دا کە

هەژمەنی ئەمریکا لە رۆژهەڵاتی ناوین هەم بەهۆی دەسەڵاتەکانی نزیک لە یەکێتی سۆڤییەت و هەمیش بەهۆی کۆدەتای چەپەکان لە ئەفغانستان و لەدرێژەشدا بەهۆی دەسەڵاتی ئیسلامی تازە پێگەیشتوو لە ئێران لەژێر هەرەشە و لەناو چوون دا بوو، بەرژنێسکی راوێژکاری باڵای جیمی کارتەر گەڵاڵەی پرچەک کردنی رێکخراوە ئیسلامەکانی ئەفغانستان دەخاتە بەردەم کۆشکی سپی و بەم شێوەیە، پشتیوانی بەربەڵاوی ئەمریکا دەست پێدەکات و لە کۆتایی دا ئەو رەوتە لەتەنیشت پلانەکانی تری ئەمریکا دەبنە هۆی لاواز بوونی یەکێتی سۆڤییەت و لەدرێژەشدا لەگەڵ گەڵاڵەکانی گۆرباچۆف دوایین سەرۆک کۆماری یەکێتی سۆڤییەت بۆ چاکسازی لە وڵاتەکەی، حکوومەت کۆمۆنیستی لە ئەفغانستان دەرووخێت و دکتۆر نەجیبوڵڵا وەک دوایین سەرۆک کۆماری کۆمۆنیست دەسەڵاتەکەی دەرووخێت و دیارە یەکێتی سۆڤییەتیش هەر لەناو دەچێت.

پەرەی هەژمنەی رووسیا لە رۆژهەڵاتی ناوین و رۆژهەڵاتی ئورووپا:

لەپاش سەرهەڵدانی شۆرشەکانی بەناوی بەهاری عەرەبی لە رۆژهەڵاتی ناوین و باکووری ئەفریقا، بەشیکی زۆر لەو دەسەڵاتانەی نزیک لە ئەمریکا بوون وەک تونس و میسر تووشی بشیوەی و ئاڵوگۆری هاتن لەوەها دۆخیک دا کە سەرۆک کۆماری ئەمریکا کەوتبۆە دەست دیموکراتەکان، ئەوان هیچ گەڵاڵە و پلانیکان بۆ رۆژهەڵاتی ناوین نەبوو، بەجۆرە کە ئەو ناوچەیە بەگشتی تووشی بۆشایی دەسەڵات هاتبوو، دەسەڵاتێکی نەزمدەر کە بتوانێت هاوسەنگی هێز و دەسەڵات بپارێزێت، لەو ناوەدا ئێران و رووسیا رۆژ بە رۆژ هەژمەنتر دەبوون و هەر لە درێژەی ئەو رەوتەشدا رووسیا توانی پێش بە سەرکەوتنی شۆرشی گەلی لە سووریا بگرێت و بەجاریکی دیکە دەسەڵاتی بەشارئەسەدی لە سووریا حاکم کردەوە، ئەوە لەکاتێکدایە کە ماوەیەکی زۆرە رووسیا خەریکە جێ پێی خۆی لە سنوورەکانی رۆژئاوایی و باشوری وڵاتەکەی مسۆگەرترو بەرفراوانتر دەکاتەوە، رووسیا توانی لەشەریکی نیزامی یەکلایەنە گورجستان و ئوکراییینی نزیک لە رۆژئاوا و ئەمریکا بە چۆک دابنێنێت و هەژمەنی خۆی بەسەر ناوچەکەدا بسەپێنێت، ئەوە لەکاتێکدایە کە رووسیا ناراستەوخۆش خەریکی هەرەشە بەسەر ژێئۆپۆلێتیکی ئیسکاندیناویە، بەجۆری کە سەرۆکی چەکدارانی دەریای ئەمریکا لەو ناوچەیە لە لێدوانێکدا بە چەکدارانی ئەمریکایی نەرۆوژ بەوانی راگەیاندوە کە خۆیان بۆشەریکی گەورە ئامادە بکەن.

لەوەها دۆخێکدا رێکخراوە تووندئاژۆکانی ناو ئەفغانستان خەریکن خۆ

لە سنوورەکانی تاجیکستان بەهێز دەکەن و لە هەمان کاتیشدا خەریکی خەرێکخستن لە سنوورەکانی باشووری روسیان ئەوە لەکاتێک دایە کە بەشیکی زۆر لەو شەرکەرانەی ئەستا لە سورریان لە ناوچەی قەوقاز و ئەبخازیا و کەمارە خودموختارەکانی باشووری رووسیاوە هاتوون و شیمانەی وەی دەکرێت کە ئەمریکا پلانەکی تری هاوشیوەی پلانەکەی بەرژنەسکی هەبەت بە بەناوە پە کردنی چەکدارانی گرووپە ئیسلامەکان لە سنوورەکانی باشووری رووسیا و بەو شیوەیە رووسیا لە شەرەکی فەرسایشی لەگەڵ گرووپە بناژەخوازە ئیسلامەکان تەوەگلەنەت، تا هەم بتوانەت لە هەژمەنی رووسیا لە رەژهەلاتی ناوین کەم بکاتەوە، هەم هەرەشەیەک بەسەر ئیران بەت و هەمیش پەش بگرەت بە زەدەرەیەکانی روسیا لە سنوورەکانی ئوکرائین و ژیئەپەلەتیکی ئیسکاندیناوی.